

BISERNICA.

(Bajka. Konec.)

Vješ, meni je ime Grozdan,“ je pripovedoval deček med potoma. „Pri vili Cvetani imam sestrico Grozdano, ki streže kraljici. Videla jo boš še sama. Krasna je naša kraljica kakor solnce, ko se prikaže izza Prisanka. In dobrotljiva je in usmiljena. Dobro se nam godi, živimo krasno življenje... Pripeljal te bom do zmaja, a potem te moram zapustiti. Le dobro se drži in ne ustraši se ničesar. Nepremično zri zmaja v oči, in potem bo dobro.“

Tako je pripovedoval Grozdan, in Bisernica ga je poslušala zvesto. Radost ji je napolnjevala mlado dušo, in v duhu je že gledala srečo v borni koči. Ej, ozdravela bo bolna sestra in se bo veselila lepega življenja. In mamici se bodo zjasnila spet blede lica. Lepo bo spet doma, in vrnili se bodo davni, veseli časi. Vila Cvetana jo bo blagoslovila, in ta blagoslov jo bo spremljal, kamorkoli bo stopila. Smejalo se ji bo solnce podnevi, zvezde se ji bodo smehljale ponoči. Kroginkrog ji bo šepetala sreča in sreča bo prišla tudi k sosedom po vsej vasi. Srečna bo gorska vas po dolgem času, in bridkosti ne bo k nji...

Mislila je to Bisernica. Naposled se je predramila iz svojih misli in je pogledala po dečku Grozdanu. A bilo ga ni več nikjer. Izginil je nenadoma, in ostala je sama.

Pred njo je zelenel v bohotnem zelenju širen gaj. Košata drevesa so stala nepremično, in le tuintam so zašelesteli drobni listi v mehkem vetrecu. Prijeten vonj je prihajal iz loga in je vabil v sladko spanje. Čulo se je komaj slišno ptičje gostolenje sèm iz sredine širnega gaja. Nekje v bližini je žuborel vrec in je brbljal radostno. Z belih vrhov je izginilo zlato solčnih žarkov, in gore so se posrebrile s čistim srebrom bledega meseca, ki je vzhajal na vzhodu.

Bisernica se je stresla. „To je zeleni gaj vile Cvetane,“ je zašepetala, in navdala jo je tiha groza. „Zdaj se bo pokazal sedmoglavni zmaj, in sedem kač bo zasikalo na njegovem hrbtu...“

Stopila je dva koraka naprej in tedaj je zagledala pred sabo zmaja. Ležal je pri vhodu na zeleni trati. Obrnilo se je k deklici sedem groznih glav. Iz oči jim je sršal goreč ogenj, iz ust so se kazali višnjevi plameni in so švigali kakor bliski, da se je svetilo daleč naokrog po trati. Po hrbtu se je pa plazilo sedem ostudnih, debelih kač. Sikale so in so se zaganjale naprej.

Postala je Bisernica in se ni upala naprej. Za hip ji je prišla misel, da bi pobegnila. Toda premagala je že vse težave, pa bi se bala tega zmaja! Doma umira bolna sestra in mama plaka, a ona jima noče prinesti rešitve in zdravja, ker se boji zmaja. Ne, naprej in pogum!

Bisernica se je osrčila. Pogumno je stopila tik pred zmaja. Zadelo so v njene noge višnjevi plameni, a ona ni čutila tega. Uprla je oči naravnost v zmaja in ga je gledala nepremično. In tedaj se je skrivil zmaj. Na hrbtu

so se mu poskrile sikajoče kače in ogenj mu ni več sršal iz oči. Ugasnili so višnjevi plameni, in zmaj je postal pohleven kakor ovčica. Zavlekel se je počasi s pota in se je skrnil za gostim grmovjem.

Od veselja je stekla Bisernica naprej. Glej, vse je premagala in je dospela v zeleni gaj vile Cvetane. Nedaleč nekje mora stati njen zlati gradič, nedaleč nekje mora biti sama vila. Čez nekaj trenutkov bo že stala pred njo in bo imela rešitev in zdravje v svoji roki.

Smehljala se je Bisernica, ko je stopala po mehki poti. Tiho so šelesteli listi po širokem drevju. Dehtelo je vse v nekem neizraznem vonju, in vse je šepetalo tiho in pritajeno. Vedno razločnejše je bilo slišati srebrno petje drobnih slavcev, samevajočih po zelenih vrhovih. Mesec se je pomaknil na nebo, in srebrni žarki so se razlili čez zeleni gaj in so se kradli drhteč med vejami na trato.

Bisernica se je vsedla zavzeta na zeleni mah. Skrivnostno je šelestel krog nje nočni vetrec, in rosni listi so šepetali. Prijetni vonj jo je omamil. Naslonila je glavico nazaj na debelo deblo. Bila je utrujena od dolgega pota od bridkih skrbi, ki so jo mučile že dolge dneve. Nehoté so se ji zaprle težke oči in je zaspala . . .

Zazdelo se ji je, da so zašumeli listi močnejše nad njo. Slavci so droboleli tik v njeni bližini. Toda naenkrat je utihnilo šuštenje, in so umolknili slavci. V daljavi se je oglasila pritajena, komaj slišana pesem, kakor bi veter dihal v lepo ubrane strune. Prihajala je pesem vedno bliže in je postajala vedno razločnejša. Vmes so zvenele srebrne strune in so pele tako mehko, da bi vzkoprnelo človeško srce. Tik pri njej je bilo že petje, in razločila je že posamezne besede — in tedaj se je prebudila.

Začudeno je pogledala okrog sebe. In tedaj je videla vilo Cvetano. Oblečena je bila v dolgo, belo obleko, prepasano z zlatim pasom, na katerem so žareli veliki biseri. V rokah je držala godalo in je brenkala z belimi prsti po strunah. Na glavi je imela krasen venec pisanih planinskih rož. Stala je pred njo in jo je gledala prijazno. Okrog vile pa so stale tri lepe deklice, ne večje kakor Bisernica. V rožnate obleke so bile oblečene in so pele srebrno s prijetnimi, kakor gorski vrec glasovi.

Bisernica je šinila z roko peko čela. Tedaj pa je utihnilo srebrno petje, in vila Cvetana je izpregovorila:

„Kdo si, pogumna deklica, da si se upala priti v moje kraljestvo?“

Bisernica je pokleknila pred vilo na kolena. Sklenila je proseče roke in je dvignila k nji žalostne oči.

„Bisernica sem,“ je odgovorila. „Sestrica Zlatica umira doma. Smrti jo hočem rešiti in sem zato prišla k tebi, da izprosim zdravja za bolno sestrico. Zlata mama mi gine doma v bedi. Zato sem prišla, da izprosim od tebe rešitve za ljubo mamo.“

Vila Cvetana se je sklonila k deklici. Prijela jo je za roke in jo je dvignila.

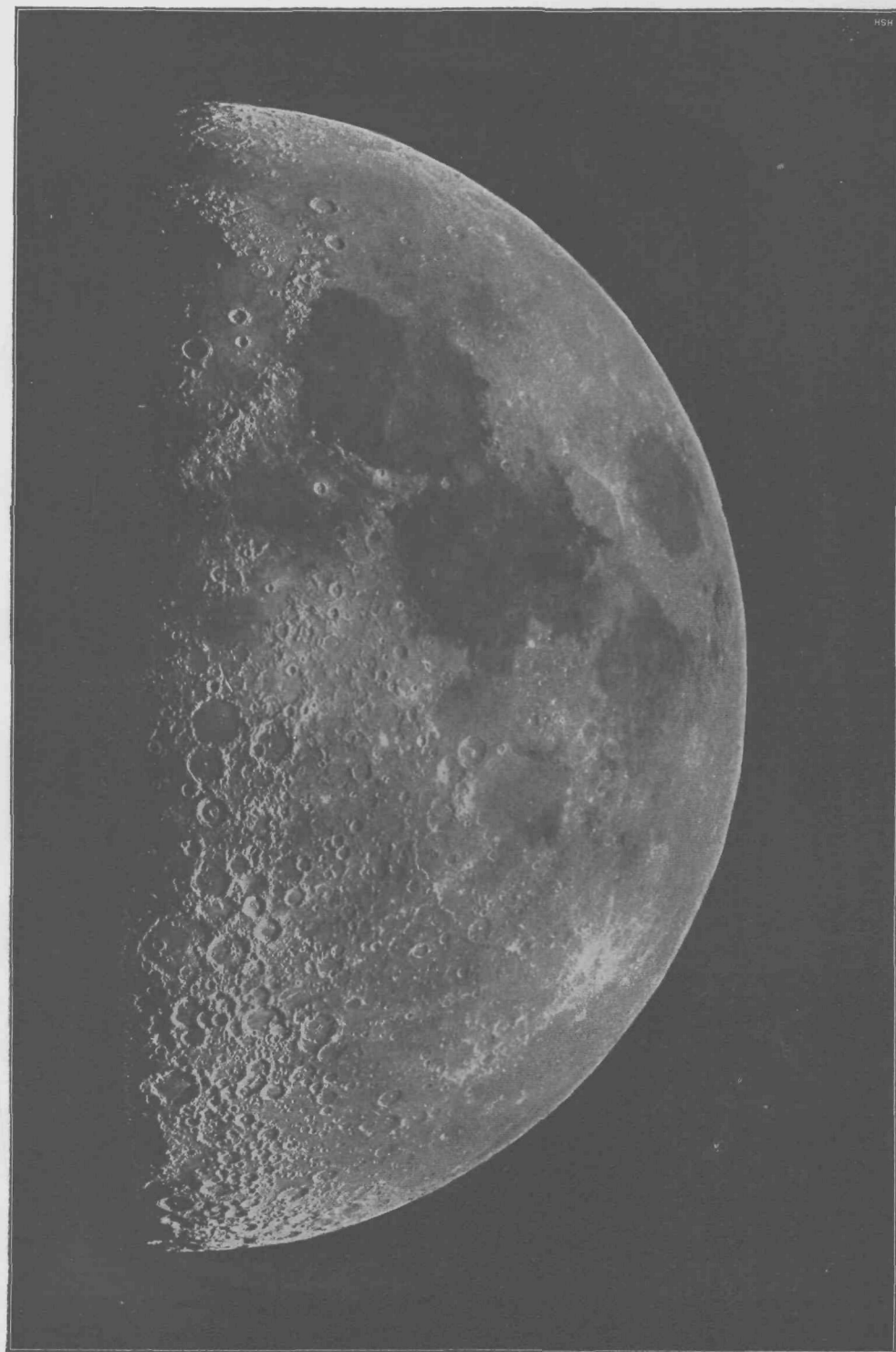
„Dobra dušica si, Bisernica,“ je rekla vila in je pobožala deklico po mehkih laseh. „Če bi ne bila, bi gotovo ne mogla priti v moje kraljestvo . . .

Slika 1. Polna luna kaže razvrstitev ravnin (temne lise) in gorovja (svetlejši deli). Ob desni zgoraj eliptična lisa je takozvano morje nevarnosti (*mare crisium*). Tri lise pod tem morjem so: morje rodovitnosti (*m. foecunditatis*), mirno morje (*m. tranquillitatis*) in jasno morje (*m. serenitatis*). Pod njimi je morje nektarja (*m. nectaris*). Nadalje so na levi še obsežne planjave: oblačno morje (*m. nubium*), morje dežja (*m. imbrium*) in morje viharjev (*oceanus procellarum*). Svetla točka spodaj na desni je gorovje po imenu Tycho.

Sl. 1. Polna luna.

Slika 2. Prvi krajec. Luna je razsvetljena na polovico, meja razsvetljenosti gre skozi severni in južni tečaj. Lepo se vidi rob, kjer meji svetloba s temo, kako je nazobčan in natrgan. Vrhovi visokih gora, ki jih je pravkar začelo sonce obsevati, se prikazujejo kot svetle točke iz teme. Jasno se vidijo tudi razna kolobarčasta pogorja. Imenujejo se po znamenitih zvezdoznancih, matematikih in fizikih. Tako n. pr. je ono veliko kolobarčasto gorovje v sredi blizu roba Ptolomej in ima v premeru 185 km.

Sl. 2. Prvi krajec.

Potolaži se! Hočem ti dati zdravje za bolno sestrico in tudi rešitev za ubogo mamo. Pojdi z mano v gradič, da se umiriš, ker vem, da si veliko prestala.“

Vila Cvetana je peljala Bisernico za roko po mehki stezi. Spet so se oglasili glasni slavci po visokih vrhovih, in zeleno listje je šustelo prijetno. Lahke sence so se premikale na potu in kroginkrog so kimale velike, pisane rože in so dehtele z mehkim vonjem.

Čudovito se je zdelo Bisernici vse to. Zdelo se ji je, da ni več na zemlji, ampak visoko na nebu, kjer se svetijo nebeške zvezde. Z lahkimi koraki hodi tam gori in ničesar drugega ne vidi kakor brezskrbno radost in pisano cvetje. Čutila ni nobene trudnosti več; lahka se je zdela samasebi, da bi se dvignila prosto v zrak in splavala potem nad božjim svetom... Dotaknila se je je vila Cvetana — in postala je nji enaka, polna radosti in sreče, brez mučnih skrbi, ki tarejo ubogega človeka.

Izza zelenja se je zasvetil zlati gradič vile Cvetane. Kroginkrog je cvetela pisana loka, posejana z najlepšimi planinskimi cvetovi. Čarobno jo je razsvetljeval blede mesec. Drhtelo je tam tisoč srebrnih žarkov, in tisoč kresnic se je lesketalo med čašami dehtečih rož. Prijeten vetrec se je zibal nad loko in je sklanjal lahno in mehko dehteče glavice. Tam zadaj pa se je dvigala snežna Škrlatica, do vrha posuta s čistim srebrom.

„Glej, to je moj dom,“ je dejala vila Cvetana Bisernici. Potem pa se je obrnila k deklici, ki je šla za njo.

„Pojdi, Grozdana, in pripravi vse.“

Grozdana je pohitela v gradič, in v naslednjem hipu so se zasvetila okna v čarobni luči. Zavzeta je gledala Bisernica vse to in se je čudila.

„Ah, kako krasno!“ je vzkliknila in sklenila svoje roke. Na bližnjem vrhu je drobolel slavec, in vila Cvetana ga je poklicala. In priletel je slavec in se je vsedel kraljici na rame. Pobožala ga je vila Cvetana in mu je govorila prijazne besede. In tedaj je dvignil slavec glavico. Zapel je hrepenečo pesem, da se je topilo Bisernici srce. Vila Cvetana se je vsedla na trato, in drugi dve deklici sta se tudi vsedli. Zabrenkala je kraljica na strune in tovarišici sta zapeli. Bila je pesem radostna in milobna kakor slavčevo petje, in je žuborela kakor samotni vrelec vrh gora...

V tem je stopila Grozdana iz gradiča. Prijela je Bisernico za roko in jo je peljala po blestečih stopnicah v krasno dvorano. Čarobna luč se je širila kroginkrog z zlatih lestencev. Žareli so tam dijamanti in se iskrali rubini. Mize so bile bogato obložene z različnimi jedili, in vse okrog je kar migotalo samega zlata.

Obstala je Bisernica sredi dvorane in je odprla iz začudenja široko oči. Izpregovoriti pa ni mogla besede. Strmela je nad to krasoto in se je čudila.

A Grozdana jo je prebudila iz tega začudenja. „Pojdiva naprej,“ je rekla in potegnila Bisernico v sobico tik dvorane. „Obleči te hočem v obleko, kakoršno nosijo prijateljice vile Cvetane.“

Čez nekaj trenutkov je bila Bisernica preoblečena. Pogledala se je v zrcalo in se je videla tam notri popolnoma izpremenjeno. Na sebi je imela

svileno, rožnato obleko, prepasano z zlatim pasom, v katerega so bili vdelani blesteči biseri. Lase ji je počesala Grozdana, da so ji padali po ramenih; na glavi pa je imela dijamant iz čistega zlata. Krasna je bila kakor Grozdana, ki se ji je smehljala zadovoljno.

Šli sta nazaj v dvorano, kjer sta ju pričakovale že zbrane vile. Cvetana jo je posadila kraj sebe in jo je ogledovala.

„Pozdravljena, sestra! Misli si, kakor bi bila že vedno med nami. Ničesar ti ne bo hudega pri nas. Me ne poznamo, žalosti, me poznamo samo radost.“

Med jedjo je pripovedovala Bisernica o nesreči, ki jo morajo prenašati ljudje tam v dolini. Med pripovedovanjem pa se je zopet spomnila bolne sestrice in uboge matere in razžalostila se je. Ona je vesela tu in radostna, a doma morebiti že umira bolna Zlatica, in mati drži svečko v roki in plaka... Zakaj ne pohiti že nocoj domov, kjer bi lahko vsak trenutek pomogla iz bolezní in bede? Da, vesela je tu v družbi gorskih vil in krasno je vse okrog, a doma je bolezen in beda.

Sredi vesele družčine vzdihne Bisernica. Začudeno pogleda Cvetana in jo vpraša skrbno:

„Kaj ti je, Bisernica, da si žalostna in se več ne smeješ?“

„Sestrica umira doma in mama joče,“ odgovori Bisernica otožno, „jaz sem pa vesela tu in se smejem in nočem pomagati.“

„Potrpi do svita — in potem greš lahko,“ jo potolaži Cvetana. Vzame strune in prične brenkati vesele pesmi, da razveseli deklico. Pele so tovarišice, a Bisernica se ni mogla smejati več. Podprla je glavico z roko in je mislila žalostne misli.

Naposled je napočila zlata zarja. Hipoma je ugasnila čarobna luč po širni dvorani, in prvi solnčni žarki so se prismejali v njo. Odbijali so se ob zlatih lestencih in so se tresli po gladkih tleh.

Vile so vstale, in Cvetana je odšla v sobico. Vrnila se je z bogatimi darovi, biseri in dragulji in s stekleničico kristalnočiste tekočine. Dala je vse deklici in ji rekla v slovo:

„Glej, ta voda je polna čudežne moči. Če spije bolnik le kapljico te vode, ozdravi takoj... Dobra deklica si ti in si mi draga kakor najdražja sestra. Ostani vedno taka, in kadar boš v potrebi, obrni se do vile Cvetane, ki ti pomore vsakokrat.“

Prijela je vila Bisernico za roko. Peljala jo je iz gradiča, in Cvetanine družice so jo spremljale. Še enkrat so se poslovile koncem loga od nje in potem so izginile. Pred Bisernico pa je stal deček Grozdan, ki se ji je smejal veselo.

„Aj, dobro jutro, kraljična Bisernica!“ jo je pozdravljaj. „Kraljica Cvetana me je poklicala, da te spremim do črnega moža.“

„Dobro jutro, kraljič Grozdan!“ mu je ozdravljala Bisernica veselo. „Pojdiva — meni se mudi do bolne sestrice.“

Še enkrat se je ozrla Bisernica na zeleni log vile Cvetane. Stal je za njo in se je kopal v zlatih jutranjih žarkih. Žvrgoleli so veseli ptiči, in

srebrna rosa se je lesketala po velikih, dehtečih rožah. Široko drevje je mirovalo, in tam na obronku je curljal samotni vrelec in je pel jutranjico-zahvalnico.

Prispela sta Bisernica in Grozdan do grmovja, in tam se je poslovil deček in je izginil. Stopil je izza visokih smrek črni mož, in Bisernica se ga ni bala več. Prijazno se ji je smehljal in je momljal nekaj v brado. Ponesel jo je preko skalnatega griča in jo je zapustil onkraj hudournika.

Šla je Bisernica vesela proti domu. Krasna je bila kakor kraljična devete dežele. Blestel se ji je zlati dijamant na glavi, in šumela je svilena, rožnata obleka. Noge so ji bile obute v mehke, žametne čevljičke z bisernimi pentljami in prepasana je bila z zlatim pasom. Resnično — bila je krasna kakor kraljična iz devete dežele.

Začudili so se ji doma in je niso spoznali. Mislili so, da je stopil angel iz neba, ali pa je došla svetla cesarična, da jim pomaga iz bede. Gledali so jo in so ugibali. In tudi mati je niso spoznali. Bisernica je stopila molče k bolni sestrici in ji je kanila v usta kapljico čudotvorne vode. In takoj so se povrnila Zlatici mlade moči. Dvignila se je in je vstala zdrava.

In tedaj je Bisernica vse povedala. Dolgo, dolgo je pripovedovala o dobri vili Cvetani materi in sestrici in ljudem, ki so prihajali začudeni k samotni koči. Šel je glas o sreči male Bisernici od hiše do hiše, in ljudje so prihajali trumoma k Bisernici po čudotvorno vodo. In Bisernica je razdala vso in se je smehljala zadovoljno in srečno.

In še tisti dan je odšla črna kuga iz zagorske vasi, in je odšla tudi blede lakota. Prišla je sreča in blagostanje, ker je delila Bisernica darove vile Cvetane med ljudi. Ljubili so jo vsi, in glas njene lepote in dobrote je šel daleč po deželi.

Jožef Vandot.

LASTOVKAM.

Kam letite,
kam bežite,
drobne ptice
lastavice?

V tujo tja deželo
me letimo zdaj;
tam je vse veselo,
tam je večni maj.

Tam pomlad je večna, —
a med vas
se priseli zima
in pa mraz...

Drage ptice lastavice,
jaz bi z vami šel,
ko imel bi perutnice,
ko bi smel...

Ratislav Selski.

